

VIZUELNE KARAKTERISTIKE NEKIH AUTOHTONIH SIREVA U SR HRVATSKOJ: TOUNJSKI, GROBNIČKI, PAŠKI I DR.*

Dimitrije SABADOŠ i Branka RAJŠIĆ

Zavod za mljekarstvo, Poljoprivredni fakultet, Zagreb

Svrha stručnih sastanaka za upoznavanje zadane tematike** je i popunjavanje manje ili više, užem ili širem krugu, nedostupnih ili uopće nepoznatih elemenata u mozaiku našeg mljekarstva u cjelini ili njegovih dijelova, tj. pojedinačnih mlječnih proizvoda.

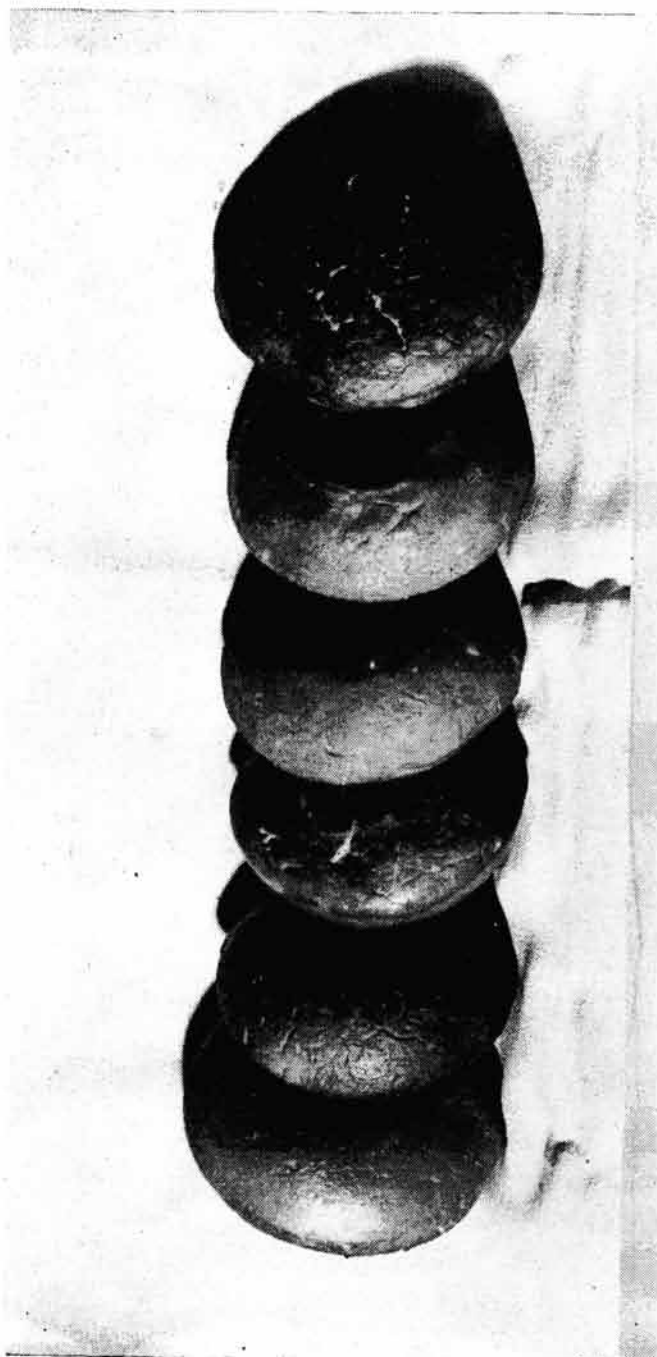
Studirajući našu literaturu, nailazi se na praznine koje otežavaju ili onemogućavaju jasnije ili ispravnije razumijevanje opisane materije. Naši prethodnici, inače suvremenici, **Filipović** (3), kao stariji, i **Zdanovski** (7, 8), tada mlađi istraživač, upoznavali su svojim radovima domaće i svjetske stručne i znanstvene mljekarske krugove s postojanjem autohtonih regionalnih sirarskih i drugih mlječnih specijaliteta u našoj zemlji. To čine i njihovi stručni nasljednici (1, 2, 4, 5 i 6). Time je pružen svojevrsan, vrlo dragocjeni vodič i poticaj za stručna i naučna proučavanja mlječnih proizvoda jednog dijela ovdje prisutnih* njihovih suradnika i direktnih ili indirektnih učenika. Zbog vremenskih normi programiranih za referiranje u cjelini, tj. za usmeni ili vizuelni dio, upućuje se na **navedenu literaturu** (1 do 8), u kojoj su citirani i ovdje navedeni radovi. Budući da u literaturi iz tehničkih i financijskih razloga, davno i sada, uopće ne postoje ilustracije, ili su one po broju i veličini odnosno kvaliteti reproduciranja vrlo skromne, a u boji ih dosad uopće nema, to se mlječni proizvodi u naslovljenoj temi prezentiraju projiciranjem »color«-dijapozitiva. Ovi predstavljaju za ovu svrhu **izabrani dio** iz tematskih kolekcija pedagoško-znanstvene fotodokumentacije Zavoda za mljekarstvo Poljoprivrednog fakulteta u Zagrebu. Rezultat su suradnje u terenskim istraživanjima u proizvodnim područjima i produbljenog studija, tako da stručni izbor i snimanje uz stručno objašnjenje i stručno posmatranje — zainteresiranih projiciranjem povećanih dijapozitiva — daje mogućnosti još potpunijeg razumijevanja od samo verbalnih informacija ili samo pisanih izvora (1, 2, 4—8).

U vezi s navedenim sirevima, u spomenutoj literaturi postoje samo crno-bijele ilustracije — za tounjski sir: Zdanovski 1 sl. (7), Sabadoš 8 sl. (4) i Baković 1 sl. (2); za grobnički sir: Zdanovski 5 sl. (7) i Sabadoš 33 sl. (5, i 6); za paški sir: Zdanovski 6 sl. (7) i Baković 5 sl. (1); za lički (drežnički) sir: Zdanovski 1 sl. (7).

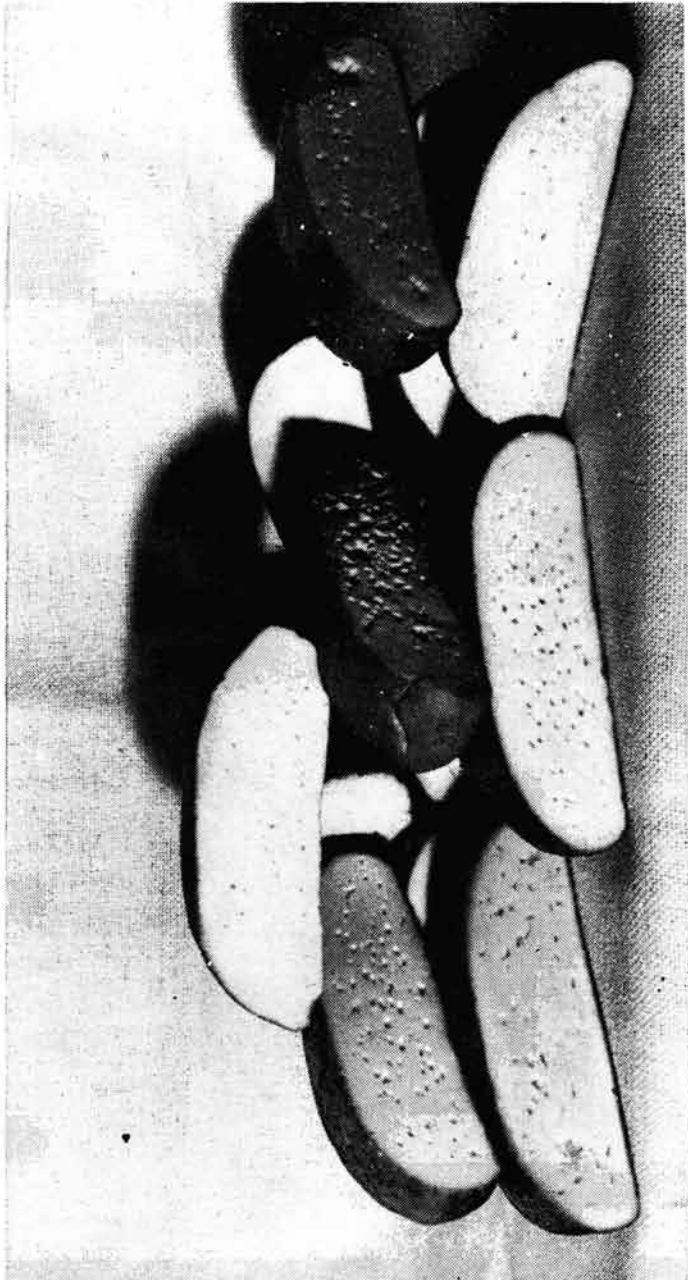
Slijedećih 28 dijapozitiva u boji (u popisu kratko objašnjenih, predstavljaju vizuelni prilog poznavanju proizvodnje i vanjskog i unutarnjeg izgleda nekih naših autohtonih sireva.

Ilustracije od 1 do 6 i naslovna slika prikazuju te sireve u okviru tehničkih i financijskih mogućnosti ovog časopisa.

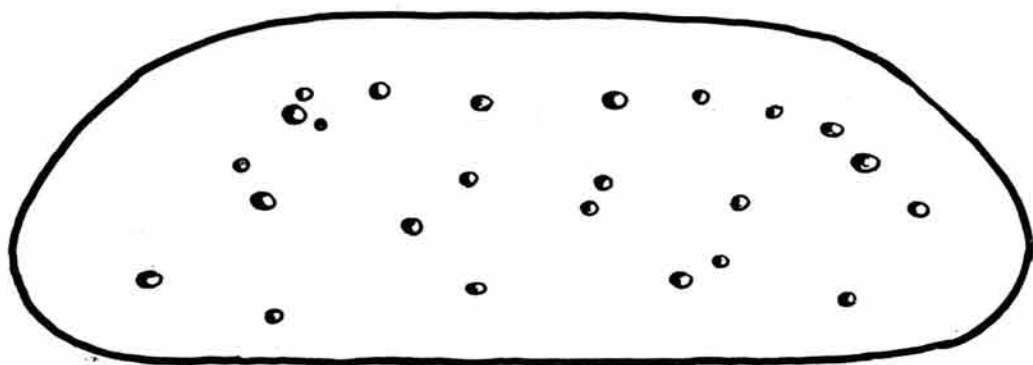
Referat održan na XIII Seminaru za mljekarsku industriju, Tehnološki fakultet Zagreb od 5—7. 2. 1975.

Sl. 1 Tounjski sir-kolekcija
Foto: D. S.

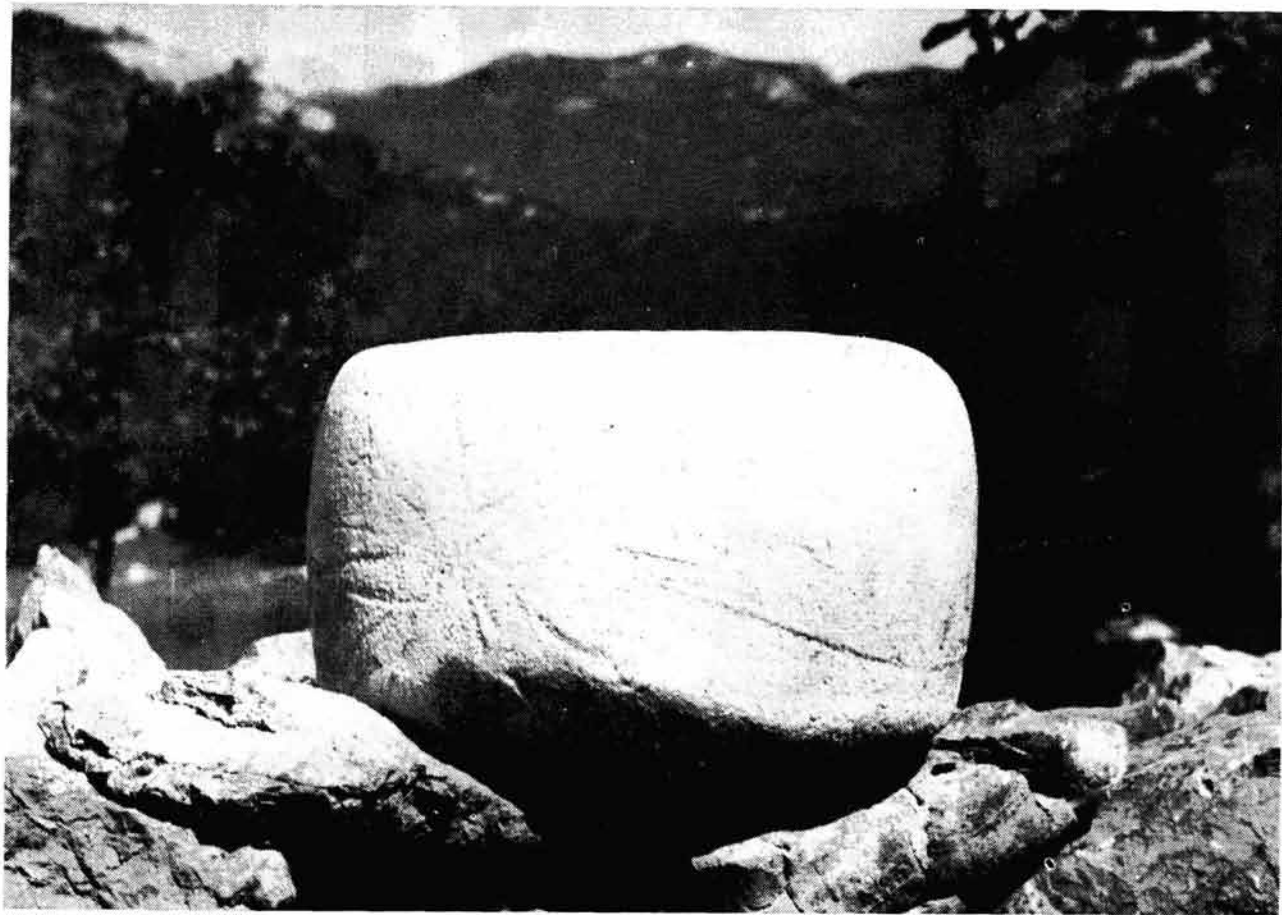

Sl. 2 Tounjski sir-varijabilnost kvalitete
Foto: D. S.

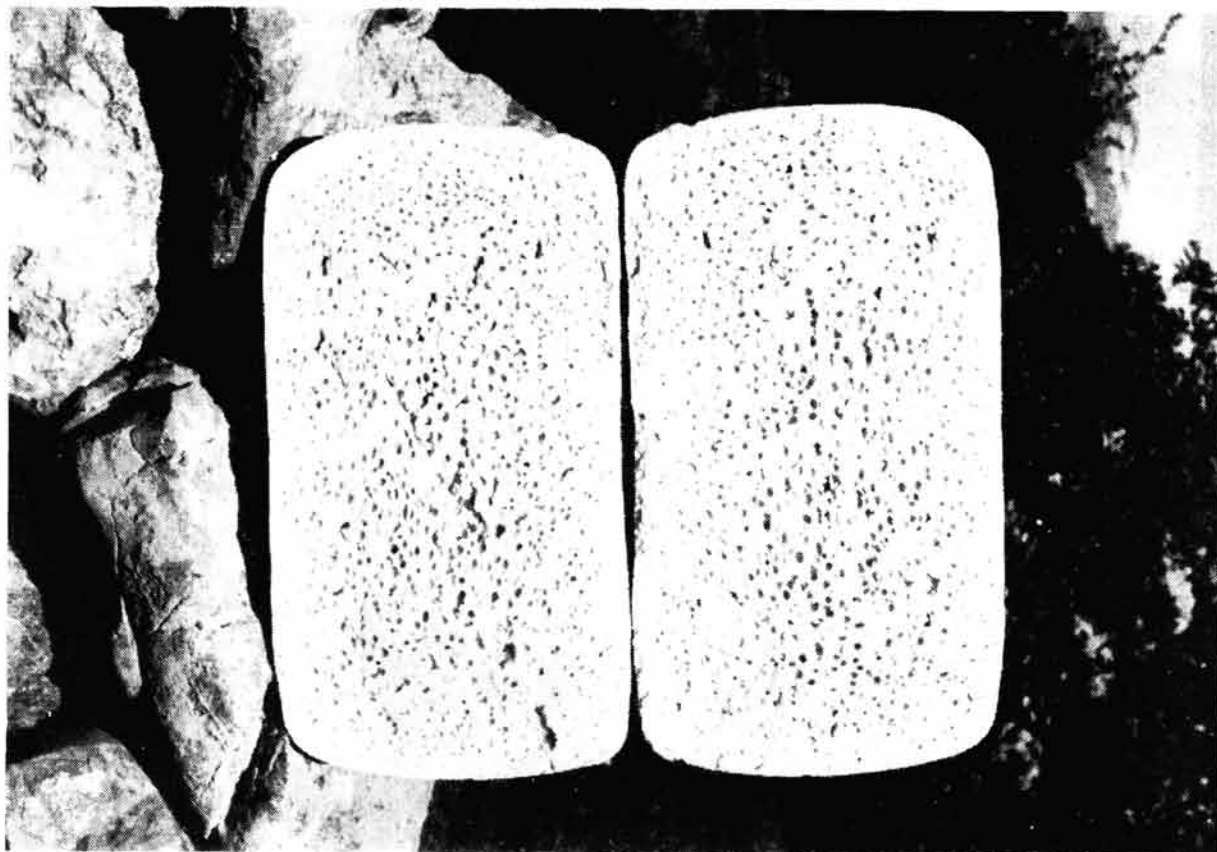
Sl. 3 Tounjski sir visoke kvalitete. Tipičan oblik i prosjek, 14,5 cm, visine 4,8 cm, težine 630 g. prosječna naravna veličina

Foto: D.S.

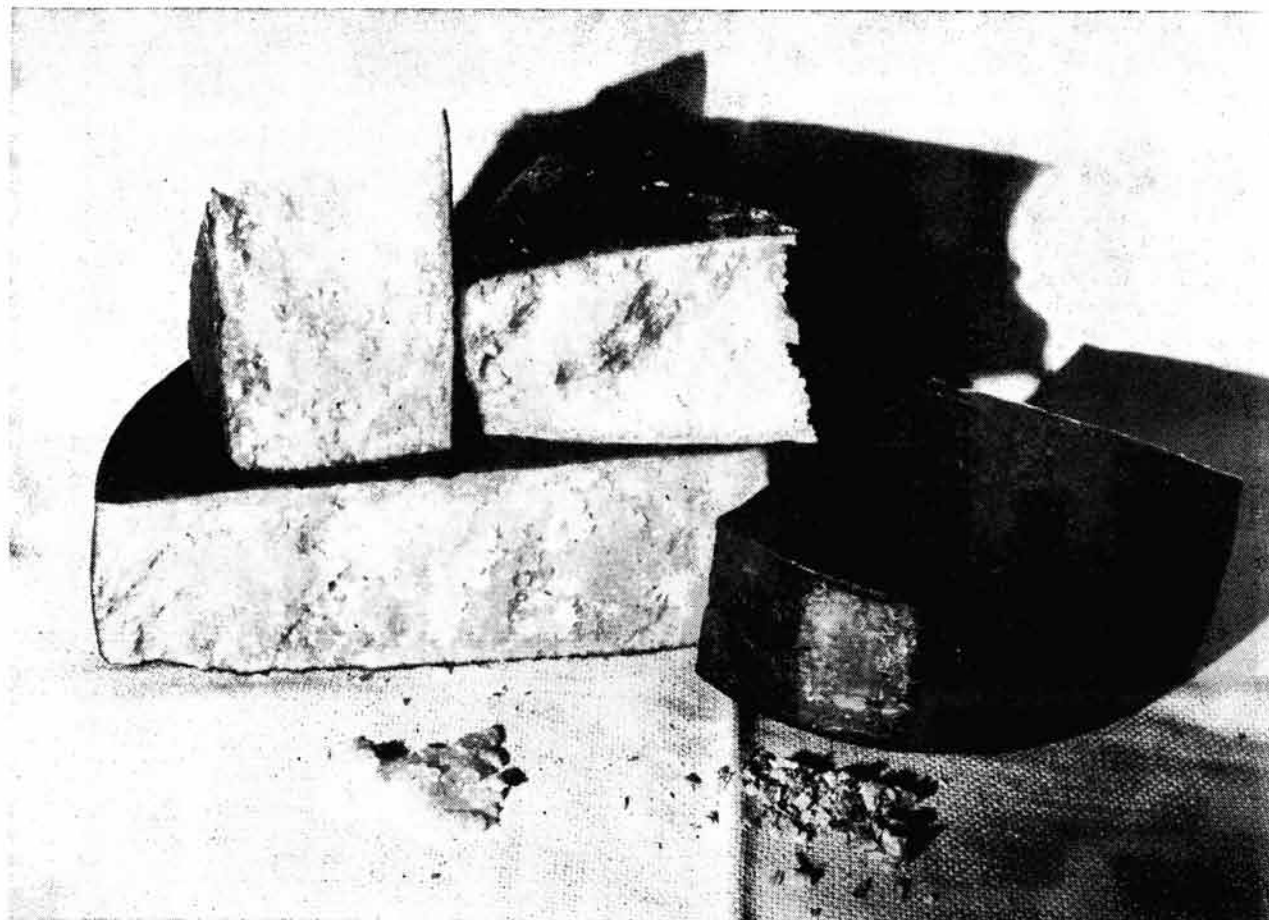
Sl. 4. Grobnički sir u originalnom prirodnom ambijentu

Foto: D. S.

Sl. 5 Presjek grobničkog sira

Foto: D. S.

Sl. 6 Tipičan presjek-lom originalnog paškog sira

Foto: D. S.

1) TOUNJSKI SIR — autohtoni dimljeni sir

1. Ručno istiskivanje sirutke tounjskog sira — I faza.
2. Ručno oblikovanje tounjskog sira u zdjelici — II faza.
3. Soljenje oblikovanog sira — I faza.
4. Soljenje sira uz izlučivanje sirutke — II faza.
5. Varijanta opreme za dimljenje sira.
6. Detalj »ljesice« za dimljenje tounjskog sira.
7. Uobičajeni pogačasti i iznimni čunjasti oblik tounjskog sira — vanjski izgled.
8. Varijabilnost izgleda gornjih sireva u presjeku.
9. Tounjski sirevi — tipična boja i oblik.
10. Prerezi mladih i zrelih tounjskih sireva — dobra i loša kvaliteta, pogreške.
11. Neujednačenost kvalitete prema slici na prerezu sira.
12. Izjednačenost kvalitete sireva jednog odličnog proizvođača — izlaganje na tržnici Dolac.
13. Tounjski sirevi od različitih proizvođača — prodaja pod čestim nazivom »lički sir« — tržnica Dolac.

2) GROBNIČKI SIR — autohtoni »slani«, salamureni ovčji sir za ribanje

14. Vanjski izgled sira u ambijentu Grobničkog polja.
15. Presjek mladog grobničkog sira.
16. Izgled mladog grobničkog sira u skladištu prodavača — Rijeka.

3) PAŠKI SIR — autohtoni ovčji sir za struganje

17. Raznoliki paški sirevi iz domaće proizvodnje u skladištu — neizjednačenost izgleda i dimenzija.
18. Izgled reprezentativnih tipova paškog sira — varijabilnost boje (tamne varijante), promjera, visine i težine .
19. Razlike u vanjskom izgledu zrelog paškog sira — svjetle varijante.
20. Izabrani reprezentanti kvalitetnog paškog sira s oznakama porijekla (proizvođača) — »zaštitni znak«.
21. Površinske karakteristike zrelih sireva.
22. Prerez kvalitetnog paškog sira »za gratanje«.
23. Razlike slika na prerezu kvalitetnih paških sireva.
24. Ilustracije tipične strukture punozrelog paškog sira.

4) »LIČKI SIR«

25. Tipični, cilindrični oblik dimljenog ličkog sira — izuzetak za tounjski sir (g. 1960).
26. Presjek istog sira — pogrešno zrenje.
27. Izvrstan lički dimljeni sir (g. 1964.).
28. Presjek dobrog ličkog dimljenog sira (g. 1964.).

Literatura

1. Baković, D.: Prinos poznavanju osobina i proizvodnje ovčjih sireva Dalmacije. Disertacija Zagreb, (5 slika paškog sira).
2. Baković, D. & Blagojević-Požar, D. (1971): Tounjski sir. **Mljekarstvo** 21 (12) 266—270 (1 slika).
3. Filipović, S.: Verschiedene andere, und zwar sehr praktische Methoden der Käsekonservierung. Separat iz »Berichten des XI Milchw. Weltkongresses, Berlin, 1937« (str. 428—430).
4. Sabadoš, D. (1969): Tounjski sir. **Poljopr. znanstvena smotra** (Zagreb) 25 (15) 3—18 (separat 8 slika).
5. Sabadoš, D. (1959): Prilog poznavanju proizvodnje grobničkog sira. **Mljekarstvo** 9 (11) 241—246 (11 slika).
6. Sabadoš, D. (1959): Grobnički sir. **Mljekarstvo** 9 (12) 265—271 (6 (+5) slika).
7. Zdanovski, N.: Ovčje mljekarstvo. Zagreb, 1947 (1 slika tounjskog sira, 1 slika drežničkog »ličkog« sira i 6 slika paškog sira).
8. Zdanovski, N. (1946): Prehrana, mliječnost i mlijeko primorske ovce. **Poljopr. znanstvena smotra** (Zagreb) 2 (9) 1—32 (separat; 3 slike).

SASTAV, OSOBINE I ORGANOLEPTIČKI KVALITET SLANOG KISELOG MLEKA

D. LAZAREVSKA, T. ČIZBANOVSKI i NATALIJA KAPAC-PARKAČEVA
Zavod za stočarstvo SR Makedonije, Zemljodjelsko-šumarski fakultet, Skopje

Uvod

Slano kiselo mleko je autohtoni proizvod koji se u prošlosti najviše proizvodio u zapadnom delu Makedonije, u podnožju planina Bistre i Šare. To je proizvod pečalbarskih sela čija se tehnologija uskoro proširila i na druge krajeve, prije svega na zapadni i južni deo Makedonije.

Slano kiselo mleko se izrađuje pretežno iz ovčijeg, a delom i iz kravljeg ili mešanog mleka. Upotrebljena sirovina utiče da se po svome sastavu, osobinama i kvalitetu dobija veoma neujednačen proizvod. Tehnologija slanog kiselog mleka je veoma jednostavna i sastoji se u tome, da se od već pripremljenog kiselog mleka na uobičajeni način, putem ceđenja odstranjuje mlečni serum, nakon čega se dobija meka, lakomaziva kompaktna masa.